

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio I. De Sacramento Eucharistiæ secundum se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

quitur Trid. sup. c. 2. addensidem esse symbolum in unius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos tamquam membra arctissima fidei, spei & charitatis connexionē adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata. Nihilominus zizania execrabilium errorum & schismatum inimicus homo his nostris temporibus in doctrina fidei, usu, & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ superfeminavit: quam alioqui Salvator noster in Ecclesia sua tamquam symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, quæ Christianos omnes inter se conjunctos & copulatos esse voluit, ut ait, Trid. in Procemio sess. 13. *Quocirca sanam & sinceram de Venerabili hoc & divino Sacramento doctrinam iradituri, pariter errores contrarios convellere & refellere studebimus, adjuncturi ea, quæ salvâ parte Christianâ inter Catholicos sunt controversa.*

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramento Eucharistia secundum se.

QUESTIO I.

An Eucharistia sit Sacramentum?

I.
Vox Eucharistia, denotans idem quod gratiarum actio seu bona gratia, rectè quadrat huic Sacramento.

EUCHARISTIA vox Græca idem est quod gratiarum actio, vel bona gratia. Est autem communi Ecclesiæ usu assumpta ad denotandum hoc Sacramentum. Et meritò: tum quia ipse Christus illud instituens gratias egit, sive (ut est in Græco) eucharistizavit: tum quia nos idem in gratiarum actionem sumere & offerre debemus. Similiter est bona gratia: tum quia est maximum Dei beneficium: tum quia confert gratiam: tum præcipuè quia realiter continet Christum, qui est gratiâ plenus, omnisque gratiæ fons.

Quod variis insuper nominibus appellatur.

Vocatur etiam hoc Sacramentum communio, quia conjungit & unit fideles tamquam membra inter se & cum suo capite Christo, adeoque per ipsum communicant fideles Christo & inter se. Dicitur quoque Synaxis, id est, congregatio, sive propter eandem fidelium societatem quam significat & efficit, sive quia solebant, ac etiamnum solent ejus gratiâ fideles in unum convenire. Quarto antonomastice vocatur mysterium & Sacramentum, quia inter omnia Sacramenta rem maximè arcanam & sacram continet. Pariter per antonomasiam vocatur Venerabile Sacramentum, quia singulariter præ ceteris sanctum & venerabi-

le est. Quintò quando datur mortuis dicitur viaticum, quia viam sternit, & vires transmittit ad alteram vitam suppeditat. Sextò dicitur etiam hostia, quia per sacrificium incruentum Deo offertur in gratiarum actionem. Septimò dicitur convivium, in quantum animam replet & satiat. Dicitur octavò cena Dominica, quia in ultima cena fuit institutum: quamvis hoc nomen (quod Hæreticis nostris maxime placet) frequenter abutantur iidem Hæretici ad suos errores, ideoque cautè sit usurpandum.

DICO: Eucharistia est verum Sacramentum. Est de fide, & constat ex Trid. sess. 13. Florentino in Decreto de Armenis, Lateranens. c. Firmiter, de summa Trinit. Et ex perpetua Traditione ac consensu Patrum & Conciliorum: nam ante annos mille ducentos in Concilio Carthagenensi III. c. 24. & 29. appellatum est, Sacramentum altaris, & Sacramentum corporis & sanguinis Domini. Patet etiam ex Math. 26. Marci 14. Luca 22. Joan. 6. Et 1. ad Cor. 11. & quidem ex Evangelio constat fuisse institutum, ut perennaret in Ecclesia: nam Christus dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Idem constat ex Apostolo supra: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat: supple, ad judicandum. Ex quo Apostoli loco etiam constat fuisse rem fidelibus usitatum. In hoc etiam satis conveniunt cum Catholicis Hæretici (paucis fortè antiquioribus exceptis) etiam circa naturam hujus Sacramenti, partes consti-

constituentes, & virtutem ejusdem varie errent. Ratio est, quod species panis & vini sine quid sensibile à Christo ordinatum ad significandam gratiam, immo ad continentium omnium gratiae fontem, ut infra patebit.

Congruentiam, supposita Sacramenti institutione, adfert D. Thomas 9. 73. Part. 1. Scotus d. 8. q. 1. n. 3. quod ultra generationem spiritualem, quae fit per Baptismum, & augmentum, quod fit per Confirmationem, opus sit cibo ut nutrimento spirituali, quo homo per totam vitam spiritualiter nutriatur. Addit Scotus sup. quia congruum est Christum esse nobilissimum in tali signo sensibili, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam, & devotionem ad Christum. Et hoc patet de facto, quod quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum. Propter hoc enim Clericus cum majori diligentia persolvit officium divinum in ordine ad missam. Propter hoc etiam populus devotius audit missam, quam aliqui aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum majori diligentia continentur, quando intendunt secundum ordinationem Ecclesiae saltem semel in anno communicare. Ita ad verbum Scotus.

Dices: Sacramenta efficiunt id quod significant: Eucharistia autem nihil efficit, non enim gratiam, ut patet, quando asservatur in sacratio: neque etiam efficit corpus Christi, cum illud divina solum virtute sub speciebus ponatur & conservetur. Resp. Eucharistiam esse causativam gratiae, etsi in actu secundo eam non causet nisi dum sumitur: sicut ignis de se calefactivus actu non calefacit, nisi calefactibili applicetur. Ad rationem autem Sacramenti sufficit quod sit causativum gratiae, illamque actu causet, dum actu applicatur: nam quod cetera Sacramenta semper causent dum actu sunt, inde oritur, quod sint successiva & consistant in actione, adeoque non habeant esse, nisi dum applicantur. Similiter Eucharistia suo modo efficit corpus Christi quoad esse praesentiale, quatenus Deus ponit & conservat illud sub speciebus consecratis dependenter ab illis, earumque consecratione.

Variae hujus Sacramenti figurae in veteri Testamento continentur. Primum, panis, quem protulit Melchisedech Gen. 14. Quem fuisse figuram Eucharistiae tradit Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alii Patres. Vide (inquit Chrysostomus Homil. 46. in Gen.) quomodo Sacramentum insinuat. Videns typum, cogita, oro, & veritatem. Secundum panes propositionis, qui solum à mundis & sanctificatis comedi poterant. 1. Regum 21. Tertium panis primitiarum Levitici 23. Quartum panis subcinericeus & angelicus, in cujus fortitudine ambulavit Elias quadraginta diebus & noctibus usque ad montem Dei Horeb, ubi

& Deum quodammodo vidit, 3. Regum 19. Quinto praeclara Eucharistiae figura fuit Manna, ut non solum docent Patres, sed & ipse Christus Joan. 6. Et clamat res ipsa. Tanta est similitudo inter Eucharistiam & Manna, quod Angelicis manibus praeparatum, filiis Israel post transitum maris rubri ad terram promissionis pergentibus in deserto pluebat de caelo. De quo Sap. 16. dicitur: Angelorum est nutritivum populum tuum, paratum panem de caelo praesitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. In quo etiam illud fuit singulare, aptissime quadrans in Eucharistiam, ut licet aliqui multum, aliqui parum collegisse viderentur, omnes tamen eandem mensuram invenirent, singuli juxta id quod poterant, Exodi 16.

Sexto Agnus Paschalis. Quem fuisse typum Eucharistiae tradunt Tertullianus, Hieronymus, Chrysostomus, Leo Papa & alii Patres. Nec aliam ob causam esui Agni Paschalis continuo institutionem Eucharistiae subjunxit Christus, nisi ut significaret antiquam observantiam novo Sacramento adimpleri & tolli, teste Leone Papa. Serm. 7. de Passione Domini. Denique (ut alias figuras omittam) Eucharistiae typus fuit sanguis testamenti, quo populum asperxit Moyses lecto Testamento seu mandatis veteris Legis, dicens: Hic Sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus, ad Hebr. 9 & Exodi 24. Unde Christus ipse in Sacramenti institutione condens novum Testamentum ante mortem coram Apostolis quasi testibus, instituit Eucharistiam quasi publicum instrumentum, extans ad memoriam. Ideoque signanter dixit: Hic est sanguis meus novi Testamenti Matth. 26. quem proinde asperxit in pectora discipulorum lecto seu dato eis novo mandato seu lege Joan. 13. Mandatum novum do vobis etc.

Verum haec omnia figurae tantum fuerunt; quibus proinde ipsa veritas seu Eucharistia est longe excellentior: figura enim servit veritati, & per eam impletur ac perficitur. Unde Apostolus ad Coloss. 2. figuras veteres umbris, impletionem corpori comparat, & ad Hebr. 10. figuras umbris, veritatem imagini. Ideoque Hieronymus in cap. 1. ad Titum, ait: Tantum interest inter propositionis panes & corpus Christi, quantum inter umbram & corpora, inter imaginem & veritatem etc. Quamvis si panem Eucharisticum à veritate Corporis Christi secluderemus cum Sacramentariis, praedictae figurae non minus perfectae forent, sive secundum se, sive in ratione signi respectu Christi: immo nonnullae praecellerent, v.g. manna, agnus paschalis, & sanguis testamenti. Quod non parum refellit errorem Sacramentariorum.

Manna.

6. Agnus Paschalis.

7. Sanguis Testamenti.

6. Figuris Eucharistiae est excellentior.

Non quia panis sed quia continentis Christum.

QUE

QUÆSTIO II.

Quando hoc Sacramentum sit institutum?

7.
Eucharistiam Christum instituit in ultima cenam;

Idem congrue.

8.
Ad primam vesperam luna decima quinta mensis Nisan seu primi.

Cujus luna decima quarta incidit æquinoctium, aut illud propius sequitur.

Judæi festivitatis celebrabant à vespera in vesperam.

Diem vulgarem aspiciebantur ab ortu solis.

DICO I. Sacramentum Eucharistiæ est à Christo institutum in ultima cenam. Est certum apud omnes tam Græcos quam Latinos. Et patet ex Evangelistis quasi præcitatatis, *Clement. unic. de Reliquiis & Venerat. Sanct. 6. Transiturus, Trid. sess. 13. c. 2. & Canone Missæ*, in quo dicitur: *Qui pridie quam pateretur &c.* Quamvis *Joan. 6.* Christus instituentum prænuñciaverit, & gratiam per illud dandam promiserit. Et quidem congruebat, ut tunc daret seipsum sub specie aliena, quando erat discipulos relicturus in propria, idque imminente passione, cujus hoc Sacramentum erat rememorative: imminente morte, quia tunc dicta & facta magis imprimuntur mentibus amicorum. Ita *D. Thomas q. 73. ar. 5.* Vide etiam *D. Eonnav. d. 8. p. 1. ar. 2. qu. 2.*

DICO II. Christus ultimam cenam, in qua instituit hoc Sacramentum, celebravit ad secundam vesperam Lunæ decimæ quartæ, & primam lunæ decimæ quintæ mensis Nisan. Ita communiter Latini. Pro clariori intellectu, & difficultatum occurrentium solutione

Nota I. Judæos computasse annos per menses lunares, illumque mensem appellasse primum, cujus luna decima quarta incidebat in diem æquinoctii vernalis, vel propius ipsum sequitur: estque apud nos luna martialis. Mensem autem istum vocabant, Nisan, ut patet *Esther. 3.* Et eodem Ægyptum egressi leguntur *Exodi 12.*

Nota II. Judæos fuisse solitos incipere suas festivitates à vespera, sive ab occasu solis præcedente ipsum diem festum, juxta illud *Levitiici 23. A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra*: adeo ut festivitates (quæ ibi intelliguntur per sabbata, ut docet contextus) haberent duas vespere, unam præcedentem, alteram sequentem seu secundam. Diem autem vulgarem incipiebant ab ortu solis: nam Christus eomuni Ecclesiæ sensu dicitur crucifixus circa horam sextam juxta computum Judæorum, & circa duodecimam juxta computum Germanicum & Belgicum seu nostrum: cum igitur nos diem vulgarem computemus à media nocte, sequitur Judæos computasse ab ortu solis. Unde *Matth. 20* Paterfamilias primum egreditur summo mane, deinde horâ tertiâ, sextâ & nonâ, denique undecimâ, in qua dicit: *Quid hic statis totâ die otiosi?* Et illâ horâ conducti dicuntur tantum unâ horâ laborasse. Igitur horâ undecimâ erat dies ferè finitus, & consequenter nec à vespera, nec à media nocte, sed ab ortu so-

lis celebratur inchoatur. Quamvis *Dionysius Soso d. 9. q. 1. art. 4.* putaverit etiam dies vulgares fuisse ab Hebræis computatos à vespera. Ex quo sequeretur primam horam sequentis diei fuisse illam, quæ est prima post occasum solis (qui mos computandi adhuc Romæ & alibi viget) adeoque Christum fuisse crucifixum circa horam decimam octavam, cum tamen juxta Evangelium sit crucifixus horâ quasi sextâ seu sub meridie. His notariis

Probatur Conclusio: quia Christus celebravit ultimam cenam, quando secundum legem debebat comedi agnus paschalis: at qui hic debebat comedi ad secundam vesperam lunæ decimæ quartæ, ergo &c.

Major probatur ex Evangelistis: nam Christus misit discipulos suos ad parandum agnum paschalem, die azymorum in qua necesse erat occidi pascha, ut ait *Lucas c. 22. vel primò die azymorum, quando pascha immolabatur*; ut ait *Marcus c. 14* Similia habet *Matthæus c. 26.* ergo Christus celebravit suam cenam, quando Judæi immolabant, & necesse habebant immolare pascha. Deinde non est credibile citra necessitatem in fine vite violasse famosum illud præceptum, qui tamen non venerat legem solvere, sed verbo pariter & exemplo adimplere.

Minor, videlicet quod agnus paschalis debebat comedi ad finem lunæ decimæ quartæ, probatur: quia agnus paschalis debebat comedi vesperâ immediatè præcedente primum diem festivum azymorum, ut dicitur *Exodi 12. Levitiici 23. Numer. 28.* dies autem iste erat lunæ decimæ quartæ, ut patet ex Scripturis *Levitiici & Numerorum* citatis, ubi dies decima quinta dicitur solemnitas azymorum: primum autem dies azymorum erat solemnior, ut *Exodi* dicitur in locis citatis: ergo agnus paschalis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ.

Eadem Minor probatur II. quia ex citatis locis constat dies azymorum fuisse septem, qui (ut habetur *Exodi supra*, & *Matth. 14.*) incipiebant cum esu agni, & (ut habetur in *Exodi supra*) durabant usque vigesimum primum diem ejusdem mensis ad vesperam: quæ vespera necessariò intelligitur esse ultima diei vigesimi primi; cum iste dies dicatur solemnior reliquis in *Exodo & Levitico supra*. Ex quibus sequitur, quod Agnus paschalis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ: si enim prius fuisset comedendus, fuissent plures dies azymorum, quàm septem; si serius, dies azymorum durassent ultra vigesimum primum diem mensis.

Probatur III. quia filii Israel egressi sunt ex Ægypto quintadecimâ die mensis primi, alterâ die Phase, id est, postridiè agni immolati, ut patet *Numer. 33.* Igitur agnus immolatus fuit die quartadecimâ sub finem. Ne-

que, eosimile est Judaeos primogenitis Aegyptiorum occisis egressum per diem integrum post agni immolationem distulisse: quin potius Aegyptii sibi metuentes, intempta nocte ad Israelitas venerunt, compellentes eos festinanter exire. In cujus rei memoriam instituti sunt septem dies azymorum cum immolatione Agni paschalis inchoandis, ut expressit Josephus l. 2. Antiquit. c. 13. quia nimirum ob festinationem filii Israel egressuri ex Aegypto non suppetebat tempus seu opportunitas fermentandi conspergionem farinae aliquodve pulmentum faciendi, quo exirent praeparati ad iter.

Contrarium Conclusionis docent Graeci, qui ut tueantur Christum consecrasse in fermentato, docent ipsum uno die anticipasse esum agni paschalis contra praescriptum legis, & comedissee agnum ad finem lunae decimae tertiae, ac consequenter paschum esse lunam decimam quartam. Pro quibus

Obijcitur I. Joan. 13. dicitur: Ante diem festum Paschae etc. ubi significatur Christum cum discipulis suis comessisse ante diem festum Paschae, qui tamen incipiebat ad finem lunae decimae quartae cum immolatione agni. Resp. Joannem non loqui de die ceremoniali, qui a vespera incipiebat, sed de die usuali seu artificiali, qui incipiebat ab ortu solis, dicebaturque etiam Pascha ab immolatione Agni paschalis facta pridie ad vesperam. Unde non ait, Ante Pascha; utpote jam inchoatum: sed, Ante diem seu lucem festivitatis paschalis.

Obijcitur II. Judaei consultantem de Christo occidendo, dixerunt Matth. 26. Non in die festo etc. ergo Christus non est passus in die festo, qui incidebat in lunam decimam quintam, sed ante; & consequenter etiam ante finem lunae decimae quartae comedit agnum. Resp. Neg. priorem Conf. Etsi enim Judaei in principio timerint Christum occidere in festo, ne tumultus fieret in populo: postmodum tamen oblata occasione Judaei promittentis eum tradere sine turbis, mutaverunt consilium, & in die festo occiderunt, praenimia siti sanguinis Agni innocentis moram non sustinentes, idque non sine augmento injuriae & ignominiae Christi, quamvis etiam non sine mysterio.

Obijcitur III. Ipso die mortis Christi Joseph mercatus est sindonem, de qua mulieres paraverunt aromata ad eum sepeliendum; Judaei criminaliter contra eum processerunt: atqui haec non licebat in die festo; ergo Christus in eo non est occisus. Resp. ad Minorem, licuisse eo die opera pietatis; v. g. curare, benefacere, asinum e fovea extrahere. Eiusmodi quoque est, ungere & sepelire mortuos. Unde Tobias 2. legitur ipse Tobias die festo sustulisse occisum, ut eum sepeliret: quem etsi post solis occasum sepeliverit in silentio, tamen antea sustulerat misericorditer. Judaei nimiam in

Christum invidia excacati non sunt solliciti a peccato violatae legis excusandi, qui nocentur timorem Domini non habuisse. Facile autem sibi erronee persuaserunt, esse licitum etiam in die festo oblata occasione occidere, quem Deo blasphemum, & Gentibus suae adeo perniciosum putabant. Fortè etiam non fuit Judaeis illicitum in die festo causam dicere & mortem procurare, sed ad summum exequi, juxta illud: Nobis non licet interficere quemquam Joan. 18. Quod tamen alium sensum potest admittere, scilicet de suprema gladii potestate per Romanos adempta. Fortè autem falso allegatur à Judaeis, ut crucem impetrent, quam Christo machinabantur. Nam certè sub Romanis praesidibus Stephanum lapidarunt, & adulteram velut vi legis lapidandam ad Christum adduxerunt.

Obijcitur IV. Judaei dicuntur Joan. 18. non introisse in praetorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Et cap. 19. dies Passionis Christi appellatur Parasceve Pasche: ergo quando Christus est passus, Judaei necdum manducaverant agnum paschalem, & consequenter Christus anticipaverat. Resp. Neg. Conf. Ad primam Scripturae locum (omissa illorum responsione, qui more Scripturae insueti per Pascha intelligunt panem azymum, nullà lege vetitum manducari ab immundis) dico per Pascha ibi intelligi alias victimas illis diebus azymorum, praesertim primo & ultimo offerendas, ut habetur Num. 28. 2. Paralipp. 30. & Deuter. 16. quo postremo loco victimae illae patèter vocatur Pascha seu Pascha, & poterant etiam à vulgo manducari, non tamen nisi à mundis, ut patet ex Levit. 7. Illis porrò locis, etsi tantum videatur sermo de sacrificiis, quae ipso die Paschae, id est, decimam quartam ad Vesperam offerebantur; tamen Augustinus l. 5. 99. Vet. Testam. q. 24. in Deuteron. prope finem interpretatur ex Deuteron. 16. ut eadem oblata sint omnibus septem diebus. Idemque testatur oculari testis Josephus l. 3. Antiquitatum c. 13. Alii dicunt distulisse Principes Sacerdotum & alios esum agni, quod essent occupati nece Christi.

Ad posteriorem locum dico diem, quo Christus est passus vocari parasceven Paschae, non quia praecedebat Pascha, seu passus est in praeparatorius erat ad Pascha (cum Pascha non haberet diem parasceven, sed solum sabbatum, in quo solo non licebat cibis coquere, qui proinde pridie erant praeparandi) sed quia pascha illo anno incidebat in parasceven. Quae explicatio confirmatur ex Joan. 18. ubi dicitur: Est consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha. Cujus loco Matth. 27. dicitur: per diem solemnem: & Marci 15. per diem festum. Quibus clarè significatur diem illum fuisse decimum quintum: nam dies decimus quartus nec solemnis, nec festus vocatur in Scriptura. Unde Marci supra dicitur: Quia erat parasceve;

Quo sensu Judaei dicuntur non intrasse praetorium, ut manducarent Pascha.

14. Christus passus est in parasceve Pascha, id est, incidens in Pascha.

parascève, quod est ante Sabbatum. Adedque Parascève Pascha idem est, quod parascève incidens in Pascha.

Maldonatus hanc objectionem sumit pro partiali fundamento suæ opinionis, quæ censet Christum quidem cœnasse ad primam vesperam lunæ quinquædecimæ, Judæos autem ex more quodam isto anno cœnasse postridie. De qua n. 17.

15.

Cum quo
confisit tri-
dium se-
pulture.

Objicitur V. Si Christus cœnavit agnum ad finem lunæ decimæ quartæ, & consequenter passus est in parascève seu die veneris, non poterat resurgere alterâ Sabbati, hoc est die Dominico, nam tunc non videretur juxta suam prædictionem *Matth. 12.* fuisse in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Resp. Neg. Seq. Est enim hebraica & Scripturis frequens periphrasis seu circumlocutio trium dierum naturalium, qui die ac nocte, seu luce & tenebris constant; quasi prædixerit se futurum in corde terræ per tres dies naturales, nempe per synecdochen. Vide dicta *Tract. de Incarnat. disp. 4. de Myster. vitæ Christi q. 4. n. 97.*

Græcorum
sententiâ
suppositâ,
adhuc non
sequetur
Christum
cœnasse
in fermenta-
ta.

Hæc sunt potissima Græcorum argumenta. Qui tamen dato quod Christus cœnam ultimam celebrasset pridie diei lege statuti, adhuc non conficerent intentum suum de consecratione Christi in pane fermentato. Si enim Christus anticipaverit esum agni, quidni & usum azymorum panum, qui simul inchoatur? Deinde saltem in ipsa cœna agni erat panis azymus: quem proinde Christus facile potuisset assumere in cœna mystica, gratis concessio, quod post cœnam legalem fuisset servata usualis, & sub ea institutum Sacramentum.

16.

Luisius Le-
gionensis
putavit
agnum ei
Legis im-
molandum
ad finem
lunæ deci-
mæ tertie.

Secundò contra Conclusionem quidam Luisius seu Aloysius Legionensis apud *Suzer. disp. 41. sect. 1.* contendit Judæos debuisse celebrare Pascha ad primam vesperam lunæ decimæ quartæ, seu ad finem decimæ tertie; adedque etiam Christum tunc seu eodem quo ceteri die celebrasse. Cujus fundamentum est, quod Judæis erat præceptum comedere agnum Paschalem die decimæ quartæ ad vesperam: cum autem Judæi inciperet suas festivitates à vespera præcedente, sequitur vesperam diei decimæ quartæ dici debere illam, quæ veniebat post occasum solis die decimæ tertie. Sed hoc fundamentum nullum est: quia lex præcipiens esum agni die decimæ quartæ ad vesperam, intelligitur de die vulgari, quæ solùm habebat vesperam subsequentem: dies enim decimus quartus non erat festivus, sed dies subsequens, qui est primus, & dies vigesimus primus qui est septimus azymorum. Unde immolatio agni fiebat solemnitate primi diei inchoatâ, & quasi concomitanter in festo: durabatque celebritas agni dumtaxat durante immolatione & esu illius.

Ejus funda-
mentum
dissolvitur.

Deinde legem sic esse intelligendam, patet ex probatione Conclusionis. Et confir-

matur: nam *Exodi 12.* (ubi Lex traditur) habetur: *Quartâ decimâ die mensis ad vesperam comedetis azyma*, quod tamen de posteriori vespera manifestè intelligendum est: cum constet fuisse septem dies azymorum quorum ultimus dies vigesimus primus mensis. Unde pariter de secunda vespera intelligitur, quod immediatè ibidem subditur: *Usque ad vigesimam primam ejusdem mensis* (quæ similiter uti quinquagesima erat solemnitas) *ad vesperam.*

Hæc est etiam ordinaria Scripturæ phrasis, communi modo intelligendi conformis, ut cum aliquid dicitur esse factum vel faciendum ad vesperam, intelligat finem diei, ut *Gen. 30. Rediit ad vesperam Jacob de agro.* *Exodi 12. Usque ad diem vigesimam primam mensis ad vesperam.* Et alibi.

Tertio Maldonatus in illud *Matth. 26. Scitis quia post biduum Pascha fiet*, post *Lazarum* & quosdam alios docet Christum immolasse quidem agnum, adedque instituisse Eucharistiam ad secundam vesperam lunæ decimæ quartæ quæ tunc incidebat in feriam quintam; Judæos tamen isto anno immolasse postridie, idque ex permissione facta à tempore Eldræ, ut quoties dies prima seu solemnitas azymorum incideret in feriam sextam, transferri posset in sabbatum, adedque immolatio agni in feriam sextam; eò quod illi populo molestum esset duo festa immediata celebrare. Sed hujus dispensationis nullum est vestigium in Scriptura, neque etiam in *Josepho* aut *Philone* diligentissimis ceremoniarum Judaicarum Scrip- toribus. Neque hoc modo istud inconveniens vitari potuisset: nam hac translatione factâ incidisset dies septimus azymorum (qui similiter erat festivus) in feriam sextam sequentis hebdomadæ, adedque etiam tunc servare Judæi debuissent duo festa immediata. Verba quoque Scripturæ in probatione Conclusionis allegata satis ostendunt Christum immolasse agnum, quando Pascha immolabant, scilicet Judæi communiter, & necesse erat occidi Pascha.

Dices cum Maldonato *Joan. 19.* de sabbato immediatè sequenti mortem Christi dicitur: *Erat enim magnus dies ille sabbati*; ubi indicatur specialis solemnitas istius sabbati, utique propter concursum cum festivitate azymorum. Resp. particulam *ille dies* non referre sabbatum unum singulare, sed universim sabbatum Judæorum; quale singulis septimariis occurrebat, & erat magnum apud Judæos: idque inculcat *Joannes* specialiter Christianis magnitudine & solemnitate istâ dudum antiquatâ & præteritâ. Idemque satis indicat contextus, si rectè ponderetur: *Judæi* (inquit Evangelista) *ergo (quoniam parascève erat) ut non removerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati) rogavit Pilatum &c.* ubi ratio allegatur generalis, quoniam parascève erat, & ut

& ut non remaneret in cruce corpora sabbato. Quamvis ob solemnitatem diei praecedentis, & concursum populi adhuc Ierosolymis existentis potuerit sabbatum istud specialiter fuisse solemnne.

nem novae coenae, sed suppleri potuisset in appendice coenae legalis. Dato nihilominus supposito.

Valde verosimile est fuisse institutam sub finem coenae usualis: nam hoc in primis indicant verba hymni: *Post agnum typicum expletis epulis*; & verba Lucae ac Pauli: *Similiter & calicem postquam cenavit Christus*; intellige, de plena coena. Deinde *Joan. 13.* Christus dicitur lavisse pedes discipulorum (quos lavit ante institutionem Eucharistiae) coenam factam, utique usuali; cum de ea subjungatur: *Surgit a cena, & ponit vestimenta sua*; coena autem agni Paschalis fieret stando juxta legem sive ritum Judaeorum. Deinde dicitur recubuisse iterum, nempe ad instituendam Eucharistiam. Necdum tamen omnes suam coenam perfecisse indicant verba Evangelistae *Cenantiibus illis*, scilicet Apostolis adhuc aliquid interdum ori ingerentibus; & quod postea adhuc Christus intinctum panem dedit Judae.

Dices II. Dies Pentecostes semper fuit quinquagesimus a secunda die, sive altera die post solemnitatem azymorum, ut habetur *Leviticus 23.* Si autem Christus prima die azymorum, & sexta foret passus, festum Pentecostes illo anno non incidisset in diem Dominicum, sed in sabbatum: quod est contra communem Ecclesiae sensum, quo indubitanter traditur Spiritum sanctum Dominico die in Apostolos descendisse. Resp. etiam hoc argumentum corruiere, si cum Nonnullis computus inchodetur a secunda die exclusivè, seu hac non computata. Et saltem sic oportuisse computari eo anno, quo secunda dies azymorum inciderebat in sabbatum (ut anno mortis Christi inciderebat) censent *Baronius* & *Bellarminus*. Dico tamen Pentecosten Judaeorum isto anno incidisse in sabbatum, & Spiritum sanctum descendisse postridie, scilicet die Dominica, qua celebratur Pentecoste Christianorum, quod non computatur a secunda die azymorum, sed a tertia, seu a resurrectione Christi. Et de Pentecoste Christianorum intelligitur illud *Act. 2.* *Cum complerentur dies Pentecostes*; quod jam tum a Christianis celebrari coeperat. Vide *Alapide in cap. 23. Levitici*. Nec mirum, quod tunc temporis magna esset multitudo diversarum nationum in Jerusalem: quia Pentecoste Judaeorum pridie praecesserat.

Reliqua fundamenta *Maldonati* a nobis, agendo contra *Gregorum* sententiam, dissoluta sunt.

Dico III. Eucharistia est instituta post coenam legalem seu ceremonialem agni; ut significat *Tridentinum sess. 22. c. 1.* dicens: *Celebrato veteri Pascha novum instituit Pascha. Clem. Unica, de Reliq. & Venerat. Sacramentorum.* Idem expressit Ecclesia in hymno: *Post agnum typicum expletis epulis &c.* Et *Augustinus Epist. 118.*

An autem sit instituta sub initium, an verò postquam fuit incepta, an denique sub finem ejusdem coenae usualis seu communis (quae plerumque post coenam legalem festinanter absolvi solitam fiebat in magnis familiis, quibus unus agnus non sufficiebat explendae omnium fami) incertum est, & inter Doctores ac Interpretes controversum. Quamvis alicui primam fronte videri possit dubium ipsius controversiae suppositum, nimirum quòd Christus praeter coenam legalem adhibuerit alteram usualem: eò quòd agnus anniculus non fuerit integri anni, aut circiter ex toto consumendus facile sufficere videatur pro coena moderata tredecim aut circiter personarum: Et parum, quod forte defuisset, non appareat postulassee inchoatio

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Dico IV. Hoc Sacramentum fuit institutum praesente Juda, qui ipsum de manibus Christi accepit. Ita plerique Theologi. Idem docet *Chrysostomus*, *Hieronymus*, *Cyrillus Jerosolymitanus*, *Leo Papa*, *Augustinus Tractatu. 62. in Joannem* & aliis locis, & passim alii Patres apud *Suarez disp. 41. sect. 3.* Immo id evidentissimè enarrari a *Luca* dicit *Augustinus*: nam postquam Evangelista *cap. 22.* narrasset institutionem hujus Sacramenti, subjungit: *Verum tamen manus tradentis me mecum est in mensa.* Similiter *Marci 14.* dicitur: *Et biberunt ex illo (calice consecrato) omnes*, nempe duodecim, de quibus immediatè antè facta erat mentio. Insuper ex *Joan. 13.* colligitur Judam coenam usuali factam interfuisse lotioni pedum, & postquam iterum recubisset Christus, adhuc adfuisse, cum accepit buccellam panis, quae Petri non fuit. Ita Sacramentum Eucharistiae (ut post *Concilium Bracarense III. cap. 1.* docent communiter Doctores) omnino tamen videtur ipsum jam tunc fuisse institutum. Denique idem constat ex hymno Ecclesiae: *Cibum turba duodenae se dat suis manibus.* Ex sequentia de Venerabili Sacramento: *Turba fratrum duodenae datum non ambigitur.*

Nihilominus *Hilarius can. 30. in Matth.* & quidam alii putant Sacramentum non fuisse datum Judae, adeoque post hujus discessum fuisse institutum. Quibus non favet illud Christi *Matth. 26.* *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Nam *ly vobiscum* intelligitur indefinite de iis qui consortes futuri erant praedicti regni. Deinde ad hujus consortium Christus ex sua parte paratus erat etiam Judam admittere.

Non obstat etiam, quòd tempore institutionis ac dispensationis Eucharistiae Judas

21.
Sub finem
coenae usualis.

22.
Praesente
Juda: cui
illam quoque
potuisse

23.
Quamvis
pauci oppositum
sensur.

Quibus
non favet
Scriptura.

das videatur fuisse detectus, adeoque exclusus à participatione Sacramenti: sùm inter cenandum Christus dixerit *Matth. 26. Qui inungit mecum manum in paropsido; hic me tradet;* & Judæ replicanti, Numquid ego sum Rabbi? responderit, Tu dixisti. Quæ verba styl. Hebræo sunt affirmantis. Præterea *Joan. 13.* interroganti Joanni, quis est? dixit: *Ille est, cui ego intinctum panem porrexero.* Et (ut sequitur) cum inunxisset panem, dedit Judæ. Non obstat, inquam; nam prima verba Christi sunt dicta in communi, q. d. unus ex duodecim (eâdem scilicet paropside utentibus) qui inungit mecum manum in cæno; ut est apud *Marcum c. 14.* Subsequentia verba Christi ad Judam, si non sint abstrahentis, sed afferentis, sunt ei insinuata aliis non audientibus, vel certè non advertentibus, seu non capientibus. Ideoque adhuc Petrus instabat apud Joannem, *Quis est de quo dicit?* Postea autem Joanni supra pectus Jesu recumbenti & interroganti, *Quis est?* Christus dedit signum porrectionis intincti panis; idque secretò, adeò ut cum Christus de in Judæ diceret, *Quod facis, fac cæcis,* teste ipso Joanne *cap. 14.* hoc nemo sciverit discernentium, ad quid dixerit ei, excepto saltem ipso Joanne. Ut taceam porrectionem intincti panis fuisse posteriorem distributione Eucharistiæ. Judam porro adhuc fuisse tunc peccatorem occultum; apertè supponit *Eugenius Papa c. Si Sacerdos 2. de Officio Ordinarii,* & Theologi communiter, ex factò Christi deducentes exemplum à Ministris Eucharistiæ circa peccatores occultos servandum. Quamvis alioquin potuisset Christus tamquam absolutus dominus & supremus Judæ justissimè privare & plectere Judam. Quod autem *Leo Papa Serm. 3. De Passione* Judam alloquens ait: *Ille saltem te à præcipitio tuo Sacramentum revocasse ut, quæ in Paschali Cæna jam de perfidia tua signo ævina scientiæ detectus acceperas; intellige, detectus apud ipsum Christum per signa divinæ scientiæ, quæ Judas ipse probè adverterat.*

Judas tempore institutionis Sacramenti necdum erat detectus.

24. Christus ipse suum corpus & sanguinem sumpsit.

Petes an ipse Christus in ultima cæna sumpserit Eucharistiæ? *Resp. Aff.* Ita enim censent Theologi communiter, & satis apertè indicant multi Patres; signanter *Chrysostomus Homil. 83. in Matth.* dicens: *ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent; Quid igitur sanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur (Ut ante Capharnaitæ Joan. 6.) Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc fecit &c.* Et quamvis non sit clarè in Evangelio expressum, favet tamen illud Christi *Luce 22. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum;* quod plerique Doctores specialiter ad hoc Sacramentum referunt. Item quod *Matth. 26.* dixit Christus: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum &c.* Hoc sensu etiam accipit *D. Thomas q. 81. a. 1. ad 1.* quòd Chri-

stus dicitur accepisse panem & calicem, scilicet etiam ore fumendo; sicut postea tradidit aliis accipiendum. Unde ibidem addit hos versus:

*Rex sedet in cæna, turbâ cinctus duoden?
Se terget in manibus, se cibet ipse cibus.*

Non communicavit tamen Christus spiritualiter, quoad perceptionem effectus gratiæ; non quidem defectu dignitatis & sanctitatis (sic enim maxime factè & spiritualiter communicavit) sed propter gratiæ plenitudinem: adeoque communicavit tantum sacramentaliter, ut rectè *D. Bonav. d. 9. q. 1. q. 4.* & reliqui Doctores.

Conguentia hujus facti colligitur ex eo, quòd conferret ad dignitatem hujus Sacramenti, Christimet usus: quòdque conveniret ipsum participare de epulis, ad quas ceteros invitabat: quòd denique sicut in veteri lege sacrificans prior participabat de carnibus victimarum, sic Christus participaret de victima incruenti sacrificii primitus à se oblata, aliisque communicati. Atque ita fuit ipse conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur; ut ex *Hieronymo ad Hedibiam quest. 2.* refertur *can. nec Moysi 87. de Consecrat. d. 2.*

QUESTIO III.

In quo consistat essentia hujus Sacramenti.

AD Eucharistiæ varia concurrunt, nempe panis & vinum tamquam materia transiens, verba consecrationis, species consecratæ, Corpus & Sanguis Christi sub speciebus contenta, denique sumptio prædictarum specierum.

DICO I. Panis & vinum non sunt de essentia hujus Sacramenti. Patet: quia positionis hujus Sacramenti destruantur, quòd autem est de alicujus rei essentia, destruetur cum illa permanere.

DICO II. Verba consecrationis non sunt de intrinseca essentia hujus Sacramenti. Ita *Scotus, Gabriel, Victoria, Vasquez, Cominus* & plurimi alii contra *Lugo* & alios recentiores. Ratio est: quia etfi *Concilium Florentinum sup.* verba consecrationis appellat formam hujus Sacramenti; non tamen intelligit intrinsecam: cum eodem modo panem vocet materiam, utique extrinsecam & transeuntem. Unde dicit per illa verba *Confici hoc Sacramentum:* causa autem efficiens seu consecratoria rei solet esse extrinseca essentia effectus. Unde etfi sine verbis statueretur Christus sub speciebus (prout olim quidam putarunt factum ab ipso Christo) esset Sacramentum, etfi indigens notificatione; quâ indiget etiam panis nemine sciente secretò consecratus.

Confirmatur ex *Scoto d. 8. q. 1. n. 6.* quia verba

26. *Verba si* verba consecrationis sunt successiva; ergo non possunt esse de intrinseca essentia Eucharistiae, quae est Sacramentum permanente, ac integrum, etiam post verba corrupta. Quae etiam non suscipiuntur, non exponuntur in altari &c. quae tamen tribuuntur & competunt huic Sacramento & tri.

26. Neque dici potest verba consecrationis manere moraliter, sicut offensa aut consensus non retractatus: illa enim moralis permanentia non habet locum in causis & effectibus liberis & identibus à voluntate, quae effectus morales causat, quando & quot placent: idcirco consensus semel datus censetur interpretativè permanere, quousque non revocatur à voluntate. Aliud est de forma consecrationis, quae instar causae necessariae, tunc quando profertur, ponit effectum amplius non dependentem à potestate consecrantis, qui semel factam nequit retractare, ac proinde non habet esse morale permanente. Verba igitur consecrationis sunt quid necessariò praequisitum juxta ordinatam legem ad hoc, ut species panis & vini destructa substantià praëxistente continent Corpus & Sanguinem Christi. Quem admodum etiam praëquitur Sacerdotium seu Sacramentum Ordinis; quod tamen non est ob hoc de essentia intrinseca Sacramenti Eucharistiae. Quàmvis quæstio hæc videri possit non parum habere de modo loquendi; & oppositum loquendi modum inter Scotistas præferat Poncius d. 44. q. 1.

27. **Dico III.** Species consecratae sunt aliquo sensu essentia adæquatæ hujus Sacramenti, quatenus illud est signum gratiæ Dei effectus, scilicet Corporis & Sanguinis Christi, sive gratiæ substantialis, ac velut subsistentis. Ita Scotus d. 8. q. 1. n. 70 & plures alii.

Probatur: quia ad essentiam Sacramenti sic spectati non pertinent ipsum Corpus & Sanguis Christi; cum hæc ipsa sint significatum, adeoque non sint ipsum signum aut Sacramentum: nihil autem aliud potest assignari, quod esset de essentia. Confirmatur: quia Corpus & Sanguis Christi sunt res seu significatum Sacramenti. scilicet species panis & vini, ut tradit Innocentius III. c. Cum Marthe, de Celebrat. Missar. Ipsæ igitur species solæ sunt signum seu Sacramentum Eucharistiae spectando illud prout in præsentem Conclusionem. Consonant quoque auctoritates dicentes Corpus Christi contineri in hoc Sacramento, scilicet ratione species sacramentalium. Et c. Ego Berengarius 42. de Consecr. d. 2. declaratur panem & vinum, id est species, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem esse. Ubi patenter solis speciebus hoc nomen tribuitur.

28. **Dico IV.** Species consecratae sunt de essentia Sacramenti Eucharistiae, quatenus est signum efficax gratiæ, ac insuper Herinx Sum. Theol. Pars IV.

ipium Corpus & Sanguis Christi. Ita communiùs Doctores. Prima pars patet: quia Sacramentum essentialiter est signum sensibile; seculis autem speciebus, Eucharistia non est sensibilis. Deinde juxta præsentem Dei ordinationem, Corpus & Sanguis Christi, seculis speciebus non causarent gratiam; cum hanc non soli Corpori & Sanguini, sed simul cum speciebus Christi annexerit; quam proinde vi præsentis ordinationis non reciperet, qui Corpus vel Sanguinem Christi miraculosè sumeret sine speciebus. Denique c. Cum Marthe citato species dicuntur Sacramentum geminae rei, scilicet Carnis & Sanguinis, nec non unitatis & charitatis, seu gratiæ; quam proinde species quoque causant.

29. Secunda pars probatur: quia etsi Corpus & Sanguis Christi sint res significata per species consecratas, tamen insuper sub iisdem speciebus significant practicè, & quidem principaliori quâdam ratione refectioem spiritualement sive gratiam, quam species solæ non significarent aut causarent, sed tantum simul cum Corpore & Sanguine Christi; quatenus cum illis per modum unius constituunt unum convivium sensibile, significans spiritualement animæ refectioem. Unde non refert, quòd Corpus & Sanguis Christi non sint in Sacramento sensibilia per se; satis enim fiunt sensibilia per species, sicut contritio in Sacramento Poenitentiae, & consensus internus in matrimonio fiunt sensibiles per actus externos.

30. Idem confirmat usitatus Magistri dist. 8. & Theologorum loquendi modus, approbatus ab Innocentio III. cap. Cum Marthe, de Celebrat. Missar. videlicet quòd tria sunt in hoc Sacramento distinguenda, unum quod est tantum Sacramentum, alterum quod est Sacramentum & res, tertium quod est res & non Sacramentum: Sacramentum & non res, est species visibilis panis & vini, Sacramentum & res Caro Christi res & non Sacramentum, virtus sive effectus illius, nempe charitas seu gratia. Ubi Corpus seu Caro Christi clarè dicitur esse Sacramentum, nempe respectu gratiæ seu spiritualis unionis cum Christo.

31. Dubitatur autem, an Eucharistia in recto involvat ipsum Corpus & Sanguinem Christi, an verò solum in obliquo, species autem consecratas in recto? Et quidem si de re ipsa ageretur, jam constaret Eucharistiam quòdam sensu esse aggregatum ex utroque, cui proinde aggregato rectè nomen Eucharistiae posset tribui, si usus id haberet. Consulendo tamen consuetum loquendi, etiam Conciliorum, & apprehendendi modum, nomen istud in recto videtur potius tribuendum ipsi speciebus, in obliquo autem ipsi contento Corpori & Sanguini: quamquam & hoc bono sensu vocari posset Sacramentum (uti vocat

Significatio, parum in speciebus.

29. Parum in ipso Corpore & Sanguine Christi.

30. Species sunt Sacramentum tantum, Corpus & Sanguis sunt Sacramentum & res; gratia denique, res, & non Sacramentum.

31. An Eucharistia nomen connotes in recto ipsas species.

cat Innocentius III, cap. *Cum Marthe* quantum verè dicitur & est signum gratiae satisficientis. Non solet tamen ita Corpus & Sanguis vocari in recto Sacramento Eucharistiae, uti solent species, sed in obliquo, scilicet Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi. Nam quemadmodum composita per accidens etiam includant intrinsecè subjectum & formam, v. g. album subjectum & ipsam albedinem, tamen in recto connotant solum subjectum: sic Sacramentum Eucharistiae congruè connotat species consecratas, seu symbola sensibilia. Quare *Trid. sess. 13. c. 1.* profitetur in Eucharistia Sacramento Christum, sive ejus Corpus & Sanguinem (ut loquitur *can. 1.*) contineri: ipsum igitur Corpus & Sanguis non dicuntur in recto Sacramentum Eucharistiae, sed species, sub quibus continentur. Dicitur etiam Sacramentum Eucharistiae frangi; id est ipsae species. Dicitur in illo Corpus Christi esse praesens; non est autem corpus praesens in seipso. Est etiam essentialiter & in recto signum sensibile, adeoque in recto non importat solum Corpus aut Sanguinem (ut vult *Lugo*) sed saltem ipsas species. Quod verò *Aug. Epist. 23. ante finem* ait: Sacramentum Corporis Christi secundum quendam modum Corpus Christi est &c. id est, juxta modum metaphoricum, quo continens sumitur pro contento.

32.
Sumptio
non est de
essentia Sa-
cramenti
Eucharistiae.

DICO V. Sumptio non est de intrinseca essentia Sacramenti Eucharistiae: nam hoc antecedenter ad sumptionem est completum, etiam dum in sacrario asservatur. Confirmatur: quia Eucharistia est aequè causativa gratiae, sive sumatur, sive non; sicut ignis aequè est calefactivus, sive alicui applicetur, sive non. Confirmatur II, quia sumptio non est id quod nutrit, sed tantum applicatio rei nutritivae, & conditio, ut Sacramentum operetur: sicut approximatio ignis ad comburendum. Neque exercetur ab eodem ministro, à quo conficitur Eucharistia, sed à suscipiente. Denique Eucharistia est id quod manducatur & bibitur, est spiritualis cibus & potus: quae non verificantur de ipsa sumptione, sed ante sumptionem de re ipsa permanente. Estque haec sententia communis Doctorum.

33.
Est ipsum
permanen-
ter, & in eo
Christus,
etiam ante
usum.

Multo minùs consistit Eucharistia omnino vel principaliter in actuali sumptione seu usu, quasi ante usum non sit permanens in eo Christus, ut voluit *Lutherus* cum suis sequacibus: cum id planè repugnet perpetuae traditioni Ecclesiae & sensui Fidelium, ac doctrinae Patrum, definitionibusque Conciliorum, signanter *Tridentini sess. 13. cap. 3.* id probantis: *Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod praebebat.* Quare idem error repugnat veritati verborum consecrationis, quae Evangelistae referunt. Eundemque reprobant etiam

Tridentinum sup. can. 4.

Ex dictis definiri potest Sacramentum Eucharistiae hoc modo: Est Sacramentum species panis & vini consecratas continens & significans Christum ut spirituales anima refectio-nem. Vel (ut *Scotus d. 8. q. 1. n. 2.*) est Sacramentum Corporis Christi & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione divina veraciter significans Corpus Christi & Sanguinem sub eis realiter contineri.

DICO VI. Sacramentum Eucharistiae ut complectitur species panis & vini, est simpliciter dicendum unum Sacramentum. Ita communiter Doctores. Estque conforme *Tridentino* & Patribus agentibus de Eucharistia tanquam de uno Sacramento. Ratio est: quia species panis & vini sunt institutae per modum cibi & potus, adeoque invicem subordinantur ad significandam perfectam refectio-nem seu unum convivium spirituale; quod ut completum sit, cibo & potu consistere debet. Quare est unicum Sacramentum specie totali & in ratione unici convivii completi seu integri. Sic ut unum specie, immo numero convivium integratur ex diversis specie ferculis, quorum singula sunt verus cibus. Et sicut domus specie, immo numero una habet varia specie distincta, quae illam integrant. Similiter ergo completum & specie totali unum Eucharistiae Sacramentum integratur ex partibus specie distinctis, scilicet speciebus panis & vini: quae (ut loquitur *Scotus d. 8. q. 1. in fine*) sunt Sacramentum unum unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis.

Unde nihilominus species panis sunt seorsim verum, idque partiali specie diversum Sacramentum à speciebus vini: nam sunt species heterogenae; & quidem ex vi verborum praecise species panis Corpus Christi, species autem vini Sanguinem significat aut continent. Deinde singula seorsim sumptae causant gratiam, & quidem diverso significandi modo: ergo sunt speciali specie diversa Sacramenta, seu signa practica gratiae. Unde *Trid. sess. 21. c. 3.* docet sub qualibet specie seorsim verum Sacramentum summi. Et hoc sensu quotidie in Missa dicitur: *Quem pura & sancta refecerunt Sacramenta.* Et alibi subinde Eucharistia in plurali appellatur Sacramenta.

Hinc sequitur à fidelibus laicis summi quidem sub una specie Sacramentum essentialiter integrum, quatenus species panis consecratae habent totam essentiam veri alicujus Sacramenti, uti & species vini: cum seorsim significant & causent gratiam. Cum hoc tamen contant, quod singulae species insuper sint partialiter componentes ac integrantes unum Sacramentum in ratione convivii seu refectio-nis spiritualis completae.

Unde

Quest. 1. Qua sit Materia & qualiter præsens esse debeat. 247

Unde eatenus non sumunt laici fideles Sacramentum Eucharistiæ integrum; et si re ipsa sumant Christum integrum sub singulis speciebus contentum, & juxta plurimos Doctores (de quo tamen infra) non minorem participant gratiam, quam si sub utraque specie communicant.

Petes an hoc Sacramentum in pluribus hostiis seu formulis sit numero multiplex? Resp. bono sensu posse dici unicum; tum ratione unius seu ejusdem objecti per species significati seu in illis contenti: tum quia præcipua seu nobilissima pars essentialis ubivis est eadem, nempe Corpus & Sanguis Christi. Immo unicum dici debet ab iis, qui docent Sacramentum Eucharistiæ in recto tantum dicere Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus: cum enim sic non multiplicaretur illud quod nomen Eucharistiæ in recto importat, consequenter non multiplicaretur Sacramentum seu nomen illius; adeoque non forent in pluribus hostiis dicenda eite plura numero Sacramenta seu plures Eucharistiæ. Quamvis quod rem spectat, verè sint plura numero symbola sensibilia, & consequenter plura aggregata (ad quorum pluralitatem seu distinctionem sufficit alicujus essentialiter inclusi diversitas) quibus convenit essentialis ratio Eucharistiæ.

Inhærendo tamen sententiæ asserenti, quòd Eucharistiæ non solum adæquatè involvat species consecratas, aut certè illas simul cum Corpore & Sanguine Christi, sed etiam eandem in recto connòtet, dicendum est in rigore multiplicari numero hoc Sacramentum propter multiplicationem hostiarum, non solum quoad rem (multiplicatà enim totà essentià aut parte essentiali multiplicatur ipsum totum) sed etiam quoad denominationem, ut sint dicendæ plures Eucharistiæ, uti sunt plures hostiæ seu species, quas in recto denominat. Dum equidem plures hostiæ per modum unius sumuntur simul, sicut tunc in actu secundo coalescunt in unum convivium sive ferculum, & in unam significationem ejusdem gratiæ, ita etiam in unum Sacramentum: sicut diversæ partes hæderæ sunt diversa signa in actu primo sufficientia ad significandum; & tamen in unum fasciculum collectæ, & sic appensæ, sunt tantum simul unicum signum. Idem moraliter loquendo dici posset de pluribus hostiis in eodem ciborio contentis; sicut dum homogenii cibi in eadem lance exhibentur & ab eodem sumuntur, dicuntur unus cibus. Sed hoc totum pertinet ad modum loquendi quodammodo arbitrarium.

DISPUTATIO SECUNDA

De Materia & Forma Eucharistiæ.

QUESTIO I.

Qua sit Materia, & qualiter præsens esse debeat?

DICO I. Materia ex qua Eucharistiæ est panis & vinum. Est de fide ex Florentino in Decreto de Armenis. Patet etiam ex Matth. 6. Marci 14. Luca 22. ubi Christus in institutione hujus Sacramenti dicitur accepisse panem &c. & post consecrationem calicis dixisse reserter: *Non bibam de hoc genimine vitis: seu* (ut Lucas habet) *generazione vitis*; quo indicatur fuisse vinum in calice. Et quamquam hæc veritas non posset ex Evangelio probari; tamen factis indubitata redditur ex traditione & unanimi consensu Ecclesiæ, nec ut hoc tempore nequidem Hæretici eam negent.

Congruentiæ sunt. Prima, quòd panis & vinum sint aptissima ad significandum spirituale convivium; utpote cibus & potus hominis maxime naturalis, & in convivio adhiberi solitus. Secunda, quia optimè significant hujus Sacramenti effectus: nam sicut ex multis granis unus panis con-

ficitur, & ex multis uvis vinum confluit; ita per hoc Sacramentum, multi fideles, tum inter se, tum cum suo capite Christo perfectissimè uniuntur. Tertia: quia sicut panis confortat, & vinum recreat; sic Christus (ut pulcherrimè cecinit D. Thomas) *dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tristibus sanguinis poculum.*

DICO II. Panis & vinum ut possint consecrari, debent sic esse præsentia consecranti, ut per pronomina *hic*, & *hoc* in forma positum verè & propriè designentur. Ita omnes Theologi. Ratio est: quòd formæ Sacramentorum debeant esse veræ in proprio & communi sensu; qualiter vera non esset forma consecrationis, nisi materia tali modo esset præsentis: cum enuntiatio continens pronomina demonstrativum *hic*, vel *hoc*, designet rem præsentem, adeoque ad veritatem requirat præsentiam illius. Confirmatur: quia alioquin posset quis consecrare panem absentem, v. g. in alia urbe, immo in quovis loco positum; quod est absurdum.

Adverte pronomina *hic*, *hæc*, *hoc* diversimodè sumi. Primò à Dialecticis subinde ad significandum, quòd nomen cui præ-

2.
Materia consecranda quæ debeat esse præsentis

3.
Pronomina hic, hæc